

KMP.570.7.2015.RK

Raport
przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji
Pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych do wytrzeźwienia
Komendy Powiatowej Policji w Śremie

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192, dalej: OPCAT) oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 5 maja 2015 r., do pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia Komendy Powiatowej Policji w Śremie (dalej: PdOZ, izba lub jednostka), udali się przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji (dalej: KMP lub Mechanizm): Dorota Krzysztoń (kryminolog), Marcin Kusy oraz Rafał Kulas (prawnicy).

Celem wizytacji zapobiegawczej przedstawicieli KMP było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania osób zatrzymanych i dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania PdOZ przedstawionych przez: mł. insp. Konrada Bartłomiejczaka - I Zastępcę Komendanta KPP w Śremie, kom. Romana Brussa - Zastępcę Naczelnika Wydziału Prewencji KPP w Śremie oraz funkcjonariusza Policji pełniącego służbę w PdOZ, w dniu wizytacji;
- oglądzie wszystkich pomieszczeń izby, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych;
- przeprowadzeniu rozmowy indywidualnej z osobą zatrzymaną w dniu wizytacji;

- analizie dokumentacji PdOZ, m.in.: książki przebiegu służby, wybranych protokołów zatrzymań, kwitów depozytowych, kart zapoznania z regulaminem, świadectwa wzorcowania alkomatu.

W trakcie wizytacji wykonano dokumentację fotograficzną.

Po zakończeniu powyższych czynności, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji poinformowali Komendanta Powiatowego Policji w Śremie – mł. insp. Zbigniewa Rogalę o dokonanych ustaleniach oraz wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Ponadto po zakończeniu wizytacji poddano analizie wybrane przez wizytujących nagrania monitoringu pomieszczeń PdOZ oraz udostępnioną dokumentację dotyczącą funkcjonowania izby.

2. Legalność zatrzymania

Izba przeznaczona jest dla kobiet i mężczyzn zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Jej pojemność wynosi 6 miejsc. W czasie wizytacji w PdOZ przebywała jedna osoba zatrzymana w celu wytrzeźwienia.

Z analizy dokumentacji przekazanej przedstawicielom Mechanizmu wynika, że w okresie od 1 stycznia 2014 r. do 31 grudnia 2014 r. w PdOZ przebywało łącznie 430 osób, w tym: 133 osoby podejrzane o popełnienie przestępstwa, 1 osoba w związku z popełnieniem wykroczenia, 38 osób na polecenie sądu lub prokuratora, 118 osób było zatrzymanych prewencyjnie, zaś 140 osób zostało umieszczonych w izbie w celu wytrzeźwienia.

W okresie od 1 stycznia 2015 r. do dnia wizytacji umieszczono w PdOZ łącznie 65 osób, w tym: 17 osób było podejrzanych o popełnienia przestępstwa, 6 osób umieszczono na polecenie sądu lub prokuratora, 19 osób zatrzymano prewencyjnie, zaś 23 osoby zostały umieszczone w izbie w celu wytrzeźwienia.

W żadnym z protokołów zatrzymania, które zostały poddane analizie, przedstawiciele KMP nie stwierdzili uchybień lub treści budzących wątpliwości w zakresie zasadności zatrzymania i pobytu w PdOZ.

3. Personel

Obsada etatowa służby dyżurnej liczy łącznie 11 funkcjonariuszy, przeszkolonych do wykonywania zadań w PdOZ. Dwunastogodzinny dyżur w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych pełni jeden funkcjonariusz, co jest zgodne z § 2 ust. 2 zarządzenia nr 130 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania

zadań pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, który stanowi, że kierownik jednostki organizuje służbę w taki sposób, aby w pomieszczeniu pełnił ją co najmniej jeden policjant.

Krajowy Mechanizm Prewencji stoi jednak na stanowisku, że obsada jednoosobowa nie jest w stanie fizycznie zapewnić bezpieczeństwa i kontroli w izbie w sytuacji gdy przebywa w niej co najmniej 2 osoby, co wskazywano w Raporcie Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności KMP za 2012, 2013 i 2014 r.¹ Zwiększenie obsady kadrowej w PdOZ jest uzasadnione ryzykiem wystąpienia zdarzeń nadzwyczajnych i braku realnej możliwości natychmiastowego ich przeciwdziałania (w przypadku wykonywania innych czynności przez funkcjonariusza Policji) oraz ryzykiem braku czasowej możliwości realizacji przez zatrzymanych przysługujących im uprawnień. Pojawiają się więc uzasadnione wątpliwości w zakresie praktycznego bezpieczeństwa osób zatrzymanych umieszczanych w PdOZ i ich ochrony przez Policję.

Z uwagi na powyższe przedstawiciele KMP zalecają zwiększenie do co najmniej dwóch, liczby funkcjonariuszy pełniących służbę w PdOZ, w przypadku gdy przebywa w niej więcej niż jeden zatrzymany.

Policjanci pełniący służbę w PdOZ uczestniczyli w latach 2014-2015 w szkoleniach z zakresu: metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, komunikacji interpersonalnej oraz radzenia sobie ze stresem.

Należy w tym miejscu przywołać rekomendację zawartą w § 60 Drugiego Raportu Generalnego Europejskiego Komitetu ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) [CPT/Inf (92)3]: *„(...) zdolność do komunikacji interpersonalnej powinna stanowić najważniejszy czynnik w procesie rekrutacji personelu służb egzekwujących przestrzeganie prawa oraz podczas szkolenia powinien zostać położony znaczny nacisk na rozwijanie umiejętności komunikacji interpersonalnej opartych na szacunku dla godności ludzkiej. Posiadanie takich umiejętności często umożliwia funkcjonariuszowi policji lub służb więziennych rozładowanie sytuacji, które w przeciwnym wypadku mogłyby stać się przyczynkiem do wybuchu przemocy, zaś bardziej ogólnie prowadzi do obniżenia napięcia oraz podniesienia jakości życia w policji oraz zakładach więziennictwa, co przynosi korzyść wszystkim osobom zainteresowanym”*.

---

¹ Biuletyn RPO 2013, Nr 5, s. 65-66; Biuletyn RPO 2014, Nr 4, s. 114-115; Biuletyn RPO 2015, Nr 4, s.59.

Z uwagi na powyższe przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji pozytywnie oceniają realizowaną przez wizytowaną jednostkę ofertę szkoleniową.

4. Traktowanie osób zatrzymanych

Zgodnie z informacjami przekazanymi przedstawicielom KMP przez personel wizytowanej jednostki, w okresie od stycznia 2014 r. do dnia wizytacji (dalej: analizowany okres) nie stosowano w izbie wobec zatrzymanych środków przymusu bezpośredniego, nie odnotowano wydarzeń nadzwyczajnych oraz przypadków samoagresji takich osób. Nie stwierdzono także przypadków prowadzenia przeciwko funkcjonariuszowi Policji postępowania dyscyplinarnego, karnego lub skierowania zawiadomienia o przestępstwie, w związku z pełnieniem służby w PdOZ i traktowaniem osób zatrzymanych.

Przedstawiciele Mechanizmu nie odnotowali również przypadków skarg osób umieszczonych w izbie na warunki panujące w PdOZ lub traktowanie przez funkcjonariuszy Policji.

Osoba zatrzymana z którą przedstawiciel KMP przeprowadził indywidualną rozmowę nie zgłaszała uwag odnośnie traktowania go przez funkcjonariuszy pełniących służbę w PdOZ.

Zgodnie z informacjami przekazanymi przez personel jednostki, funkcjonariusze Policji dokonują wobec zatrzymanego wstępnej kontroli osobistej. Kontrola ta ma miejsce w wyznaczonym do tego pomieszczeniu przejściowym i dokonywana jest przez funkcjonariusza tej samej płci, co kontrolowany. W przypadku umieszczenia w izbie kobiety, sprawdzenie zatrzymanej wykonuje jedna z funkcjonariuszek Policji pełniąca aktualnie służbę w komisariacie. Podczas sprawdzenia osoba zatrzymana rozbiera się do naga. Podczas kontroli używa się także wykrywacza metalu.

W tym miejscu przedstawiciele KMP zaznaczają, iż regulacja prawna kontroli osobistej stanowi problem systemowy. Jak wskazują reprezentanci Mechanizmu, problem niedostatecznej regulacji prawnej przeprowadzania kontroli osobistych stał się przedmiotem wystąpienia generalnego Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 22 grudnia 2014 r. skierowanego do Sekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich podkreślił, że czynność taka ingeruje w chronione przez art. 41 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm., dalej: Konstytucja RP) prawo do nietykalności i wolności osobistej, którego ograniczenie lub pozbawienie może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonym w ustawie. Podobnie tak głęboka ingerencja w prawo do prywatności, jako ograniczająca

prawa i wolności obywatela może być ustanowiona tylko w ustawie i w określonych sytuacjach. W myśl art. 31 ust. 3 Konstytucji RP ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich Policja powinna być uprawniona do wykonywania szczegółowych kontroli celem odebrania przedmiotów potencjalnie niebezpiecznych. Nie może się to jednak odbywać bez właściwej, z punktu widzenia standardu konstytucyjnego, podstawy prawnej. Należy wskazać, iż w odpowiedzi z dnia 2 kwietnia 2015 r. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych podzielił pogląd RPO, wskazując, iż czynność sprawdzenia szczegółowego winna być uregulowana w ustawie.

Pomieszczenie przejściowe jest monitorowane. W pokoju tym brak jest równocześnie parawanu lub zabudowy, która zapewniałaby intymność osobie zatrzymanej. Z informacji otrzymanej od personelu PdOZ wynika także, że w trakcie badania lekarskiego oraz rozmowy z lekarzem po jego zakończeniu, zawsze obecny jest funkcjonariusz Policji. W ocenie personelu jednostki jest to podyktowane względami bezpieczeństwa.

Przedstawiciele KMP podkreślają, że taka praktyka, nie tylko narusza prawo do intymności i prywatności osoby zatrzymanej, ale ingeruje także bezpośrednio w zakres informacji objętych tajemnicą lekarską. Zatrzymany nie ma bowiem możliwości swobodnej rozmowy z lekarzem, co może doprowadzić do niewłaściwie przeprowadzonego wywiadu lekarskiego (np. z powodu zatajenia wstydlivej z punktu widzenia zatrzymanego informacji z obawy przed jej ujawnieniem osobie trzeciej – w tym wypadku funkcjonariuszowi Policji).

Należy zaznaczyć, że zgodnie z § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. poz. 1102) decyzję o obecności policjanta w trakcie badania lekarskiego osoby zatrzymanej podejmuje lekarz wykonujący to badanie. Tymczasem personel PdOZ zapytany o zgodę lekarza w tej materii nie potrafił ustosunkować się do kwestii wyrażenia zgody na obecność policjanta w trakcie czynności. Istnieje więc obawa, że taka zgoda nie jest w ogóle odbierana.

Warto w tym miejscu odnieść się także do standardów międzynarodowych regulujących wspomnianą problematykę. Zgodnie z treścią Dwudziestego Raportu Generalnego CPT [CPT/Inf (2002)15] (...) *Wszystkie badania lekarskie osób przebywających w areszcie policyjnym muszą być przeprowadzone tak, aby funkcjonariusze służb porządku*

publicznego nie słyszeli rozmowy lekarza z pacjentem oraz ich nie widzieli, chyba że w szczególnych przypadkach lekarz sobie tego życzy (fragment § 42).

W związku z powyższym przedstawiciele Mechanizmu zalecają zamontowanie w pomieszczeniu przejściowym parawanu lub przesłony, która zapewni osobie badanej lub poddanej kontroli intymność i zniweluje niedogodności związane z faktem dokonania tych czynności. W kwestii obecności funkcjonariusza Policji podczas badania lekarskiego i rozmowy po zakończonym badaniu, zaleca się kierowanie się w tej kwestii jedynie wolą personelu medycznego udzielającego świadczeń medycznych osobom zatrzymanym.

Zgodnie z informacjami przekazanymi przez personel PdOZ w przypadku zatrzymania kobiety odbierane są im biustonosze bez wydawania bielizny zastępczej. Wizytowana izba nie posiadała także na stanie magazynowym artykułów higienicznych dla kobiet.

W związku z tym, pracownicy KMP przypominają w tym miejscu o konieczności bezwzględnego respektowania godności osób zatrzymanych. Należy podkreślić, że poszanowanie prawa do intymności i godności osobistej zatrzymanej oznacza również szacunek dla indywidualnego poczucia wstydu, które w tym przypadku naruszane jest przez pozostawienie jej bez bielizny osobistej.

Biorąc powyższe pod uwagę, przedstawiciele Mechanizmu zalecają zakup i każdorazowe wydawanie zatrzymanym kobietom zastępczej bielizny i artykułów higienicznych.

Przedstawiciele Mechanizmu byli również świadkami pozostawienia zatrzymanego w pomieszczeniu bez butów. Prywatne obuwie zatrzymanego zostało pozostawione na korytarzu przed wejściem do pomieszczenia, zaś zatrzymanemu nie wydano obuwia zastępczego. Analiza zapisów wybranych przez wizytujących nagrań monitoringu wskazuje, że jest to stała praktyka. Analizie poddano zapisy nagrań monitoringu dokumentujące pobyt w PdOZ:

1. (dane osobowe usunięto) - od momentu zatrzymania w dniu 29 kwietnia 2015 r. o godz. 21:30 do dnia zwolnienia w dniu 30 kwietnia 2015 r. o godz. 10:10,
2. (dane osobowe usunięto) – od momentu zatrzymania w dniu 04 maja 2015 r. o godz. 23:25 do dnia zwolnienia 05 maja 2015 r. o godz. 13:50,
3. (dane osobowe usunięto) - od momentu zatrzymania w dniu 22 kwietnia o godz. 10:45 do dnia zwolnienia 23 kwietnia 2015 r. o godz. 12:15.

Analiza utrwalonych zapisów nagrań wskazuje, że każdy z wyżej wymienionych zatrzymanych musiał zostawić posiadane przez siebie obuwie przed wejściem do

pomieszczenia dla osób zatrzymanych, nie zostało mu wydane obuwie zastępcze oraz przebywał i poruszał się w pomieszczeniach PdOZ w samych skarpetach.

Przedstawiciele KMP przypominają, że zgodnie z zapisami § 9 ust. 1 i 2 Regulaminu pobytu w PdOZ osoba przyjęta do Izby korzysta co do zasady z własnej odzieży, bielizny oraz obuwia. W przypadku jednak, gdy używanie powyższych przedmiotów jest niedopuszczalne ze względów higienicznych, osoba zatrzymana może otrzymać wyżej wymienione przedmioty nieodpłatnie.

Analiza wskazanych wyżej zapisów monitoringu wskazuje także, że zatrzymanym nie są wydawane materace, podkłótki, koce oraz pościel. Zgodnie z § 9 ust. 6 Regulaminu pobytu w PdOZ podczas ciszy nocnej, a także gdy jest to uzasadnione w innej porze dnia, osobie zatrzymanej udostępnia się do indywidualnego użytkowania materac, podkłótek, koc (w porze jesienno-zimowej dwa koce) oraz pościel – dwa prześcieradła i powłoczkę. I tak:

1. (dane osobowe usunięto) – otrzymała jedynie koc, nie otrzymała innych przedmiotów wskazanych w § 9 ust. 6 Regulaminu,
2. (dane osobowe usunięto) – otrzymał jedynie materac i koc, nie otrzymał innych przedmiotów wskazanych w § 9 ust. 6 Regulaminu,
3. (dane osobowe usunięto) – nie otrzymał żadnych przedmiotów wskazanych w § 9 ust. 6 Regulaminu.

Z uwagi na powyższe przedstawiciele KMP zalecają zmianę postępowania w tym zakresie i każdorazowe wydawanie zatrzymanym przedmiotów określonych we wskazanym zapisie Regulaminu.

Niepokojąca jest również praktyka polegająca za długotrwałym przetrzymywaniu zatrzymanych w pokoju przejściowym z rękami skutymi z tyłu, w sytuacji gdy osoba taka oczekuje na dokonanie wobec niej dalszych czynności w PdOZ. Na nagraniach monitoringu, które zostały udostępnione przedstawicielom Mechanizmu pokój przejściowy jest nazwany pokojem przesłuchań.

Zapisy monitoringu wskazują, że (dane osobowe usunięto) przebywała w kajdankach przez okres 30 minut w dniu 29 kwietnia 2015 r., zaś (dane osobowe usunięto) przez okres 12 minut w dniu 04 maja 2015 r. Wyżej wymienione osoby zostały doprowadzone do pomieszczenia przejściowego w kajdankach założonych na ręce trzymane z tyłu.

Przedstawiciele Mechanizmu nie mają wiedzy w zakresie czasu rozpoczęcia i przesłanek uzasadniających zastosowanie powyższego środka przymusu

bezpośredniego. Przyjmując hipotetycznie, że działanie takie zostało podjęte przed umieszczeniem w pokoju przejściowym i związane było z doprowadzeniem zatrzymanego do pomieszczeń izby, stosowanie kajdanek powinno zakończyć się już w momencie wprowadzenia zatrzymanego do pokoju przejściowego. Skoro bowiem czynność doprowadzenia została zakończona, osoba pozbawiona wolności przebywała w zamkniętym, monitorowanym pomieszczeniu w jednostce Policji, zachowywała się spokojnie, a ponadto była stale pod asystą co najmniej jednego funkcjonariusza Policji (w przypadku [dane osobowe usunięto] obecnych było nawet trzech funkcjonariuszy), była możliwość wobec tej osoby prawidłowej realizacji czynności służbowych, bez wywoływania nadmiernej dolegliwości z powodu stosowania kajdanek².

Należy wskazać, że zgodnie z ustawą z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628, z późn. zm.) można użyć kajdanek m.in. w celu zapewnienia bezpieczeństwa konwoju lub doprowadzenia (art. 11 pkt 9) oraz w przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1-11, 13 i 14 ustawy (art. 15 ust 1 ustawy). Kajdanek można użyć także prewencyjnie (art. 13 ust. 1 ustawy). Zgodnie z ustawą kajdanki mogą być wykorzystane w sposób niezbędny do osiągnięcia celów ich użycia lub wykorzystania, proporcjonalnie do stopnia zagrożenia, z wyborem środka przymusu bezpośredniego o najmniejszej możliwie dolegliwości dla zatrzymanego (art. 6 ust. 1 w zw. z art. 12 ust. 1 pkt 2 lit. a) wskazanej ustawy).

Z uwagi na pojawiające się wątpliwości w zakresie czasu i zasadności stosowania kajdanek wobec zatrzymanych (dane osobowe usunięto) i (dane osobowe usunięto), przedstawiciele KMP zwracają się do Komendanta Powiatowego Policji w Śremie o wyjaśnienie opisanej sprawy.

5. Prawo do informacji

W wizytowanej izbie stosownie do dyspozycji § 1 ust. 1 pkt 1 regulaminu każda osoba przyjmowana do PdOZ potwierdza zapoznanie się z regulaminem, poprzez złożenie podpisu w karcie zapoznania z regulaminem pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

W izbie zamieszcza się do wglądu dla zatrzymanych kopię regulaminu pobytu oraz wykaz instytucji stojących na straży praw człowieka: Rzecznika Praw Obywatelskich,

---

² Powyższy stan faktyczny dokumentuje nagranie monitoringu z pokoju przesłuchań z dnia 29 kwietnia 2015 r., godz. 20:47 – 21:17 oraz z dnia 4 maja 2015 r. godz. 23:00-23:12.

Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka i Amnesty International. Powyższe informacje zamieszczone są na wewnętrznej stronie drzwi wejściowych do pomieszczenia, zaś sposób graficzny ich zaprezentowania, zapewnia zatrzymanemu możliwość swobodnego zapoznania się z treścią informacji.

Przedstawiciele Mechanizmu zostali poinformowani przez personel izby, że w przypadku zatrzymania osoby, funkcjonariusze Policji informują o tym fakcie wskazane przez wyżej wymienionego osoby trzecie. Sytuacja taka ma miejsce każdorazowo, gdy zatrzymany zgłosi taką potrzebę. Nie jest jednak praktykowane, by to sam zatrzymany samodzielnie informował wybrane osoby o zatrzymaniu.

Warto w tym miejscu odwołać się do Rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r - Zbiór zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie zatrzymania lub uwięzienia (dalej Rezolucja 43/173), *niezwłocznie po zatrzymaniu oraz po każdym przeniesieniu z jednego miejsca aresztowania lub uwięzienia do innego, osoba aresztowana lub uwięziona będzie uprawniona powiadomić, bądź też domagać się od właściwego organu powiadomienia członków jej rodziny lub innych właściwych osób według swojego wyboru, o jej zatrzymaniu, aresztowaniu lub uwięzieniu, bądź o przeniesieniu i o miejscu, w którym jest przetrzymywana* (Zasada 16.1).

W związku z powyższym, w ocenie przedstawicieli Mechanizmu, w pierwszej kolejności należałoby więc rozważyć możliwość samodzielnej realizacji przysługującego zatrzymanym prawa do powiadomienia osoby trzeciej, zaś tylko w sytuacjach szczególnych prawo to realizować za pośrednictwem funkcjonariuszy Policji.

Wizytowana izba nie dysponowała listą adwokatów, udostępnianą do wglądu osobom zatrzymanym. Warto w tym miejscu przypomnieć, że prawo dostępu do obrońcy jest jednym z trzech podstawowych praw przysługujących zatrzymanym, stanowiącym gwarancję przeciwko złemu traktowaniu takich osób.

Zgodnie z zaleceniami CPT (§ 38 Drugiego Sprawozdania Ogólnego Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom [CPT/Inf (92)3]) dostęp do adwokata przez osoby przebywające w areszcie policyjnym powinien obejmować prawo do kontaktowania się oraz do odwiedzin przez adwokata (w obu przypadkach gwarantujących poufność rozmów), jak również, co do zasady, prawo danej osoby do obecności adwokata w czasie przesłuchania. Mając na względzie nowelizację przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.), przedstawiciele KMP zalecają, aby osobom zatrzymanym, które wyrażą chęć skorzystania z pomocy obrońcy, udostępniać

każdorzazowo spis adwokatów i radców prawnych świadczących praktykę w okręgu właściwości KPP w Śremie.

Wizytowany PdOZ dysponuje tłumaczeniami regulaminu na języki obce. W trakcie wizytacji poddano analizie protokoły zatrzymań wskazanych przez przedstawicieli KMP osób. Ujawniono, że w przypadku obywatela Ukrainy (dane osobowe usunięto), zatrzymanego 3.05.2015 r. w protokole zatrzymania oraz zgromadzonej dokumentacji, brak było informacji o posługiwaniu się przez niego językiem polskim oraz o korzystaniu z pomocy tłumacza. Nie ma zatem możliwości zweryfikowania, czy zatrzymany zna język polski na tyle, by uznać, że informacje o przysługujących mu prawach i ciążących na nim obowiązkach są dla niego zrozumiałe.

Zgodnie z art. 5 ust. 2 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.) *Każdy, kto został zatrzymany, powinien zostać niezwłocznie i w zrozumiałym dla niego języku poinformowany o przyczynach zatrzymania i o stawianych mu zarzutach.*

Z kolei Zasada 10. Rezolucji 43/173 stanowi, że *każdy, kto jest zatrzymany, będzie poinformowany w momencie zatrzymania o przyczynach zatrzymania, jak również będzie niezwłocznie poinformowany o stawianych mu zarzutach.* W tym miejscu należy również podkreślić, iż *prawa osób pozbawionych wolności nie mają wielkiej wartości, jeżeli osoby zainteresowane nie są świadome, iż przysługują im takie prawa* (Dwunasty Raport generalny CPT, [CPT/Inf (2002)15] §44).

Przedstawiciele Mechanizmu zalecają zatem by w protokołach zatrzymania cudzoziemców każdorazowo umieszczać informację: czy zatrzymani posługiwali się językiem polskim, w jakim języku nastąpiło pouczenie o regulaminie PdOZ oraz czy w czynnościach uczestniczył tłumacz. W przypadku zatrzymanego obcokrajowca nieposługującego się językiem polskim lub takiego gdzie istnieją obawy co do stopnia posługiwania się takim językiem, zaleca się, by przy czynnościach związanych z przyjęciem był obecny tłumacz, tak aby możliwe było zapoznanie go z przysługującymi mu uprawnieniami. Należy też zadbać, by podpisywane przez cudzoziemców oświadczenia były tłumaczone na język dla nich zrozumiały.

Podczas wizytacji poddano kontroli depozyt osoby przebywającej w izbie. Analiza zgodności prowadzonej dokumentacji ze stanem faktycznym oraz prawidłowości jej sporządzania nie wykazała nieprawidłowości. Kwity depozytowe są zgodne ze stanem faktycznym, wypełniane są w sposób kompletny oraz umożliwiający identyfikację zdeponowanych przedmiotów.

6. Prawo do ochrony zdrowia

W wizytowanym PdOZ nie ma osobnego gabinetu lekarskiego. Badania odbywają się w pokoju przejściowym i są wykonywane przez lekarzy miejscowego szpitala lub pogotowia ratunkowego. Pomieszczenie to służy zarówno do przeprowadzania badań lekarskich, jak i kontroli osobistej osób zatrzymanych.

Z informacji przekazanych wizytującym przez personel izby wynika, że przed umieszczeniem w PdOZ, obligatoryjnemu badaniu lekarskiemu poddawane są wszystkie osoby nietrzeźwe oraz te spełniające przesłanki określone w § 1 ust. 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych *w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję*.

Przedstawiciele KMP stoją na stanowisku, że badaniu przed umieszczeniem w PdOZ powinni być poddawani wszyscy zatrzymani. Pozwala to na ewentualne zdiagnozowanie odniesionych przez zatrzymanego przed osadzeniem w izbie obrażeń ciała oraz ewentualnych przeciwwskazań zdrowotnych. Stanowi więc z jednej strony gwarancję ochrony zdrowia dla osoby zatrzymanej, z drugiej zaś zabezpieczenie dla samych funkcjonariuszy Policji pełniących służbę w PdOZ, w przypadku fałszywego posądzenia o niewłaściwe traktowanie i spowodowanie obrażeń, przy pobieżnym oglądzie ciała.

Warto w tym miejscu przytoczyć opinię CPT, ujętą w sprawozdaniu dla polskiego rządu z wizyty w Polsce w 2004 r. [(Rada Europy, Strasburg, 11.04.2005 r.); CPT (2005)3]. W § 44 CPT zalecił zapewnienie wszystkim nowoprzybyłym bezzwłocznych badań medycznych i regularnych wizyt lekarskich lub pielęgniarskich. Ponadto zgodnie z Zasadą 24 Rezolucji 43/173, *osobie aresztowanej lub uwięzionej, tak szybko po przyjęciu do miejsca aresztowani lub uwięzienia, jak będzie to możliwe, zostanie zaproponowane odpowiednie badanie lekarskie, a później, kiedy będzie to potrzebne, zapewniona opieka medyczna i leczenie. Opieka medyczna i leczenie zostaną zapewnione bezpłatnie*.

Przedstawiciele KMP zalecają więc aby badaniom lekarskim poddawać wszystkich zatrzymanych przed ich umieszczeniem w PdOZ. Z informacji udzielonych przez personel izby wynika, że w przypadku nagłego pogorszenia się stanu zdrowia zatrzymanego lub innych wątpliwości natury zdrowotnej, wzywane jest pogotowie ratunkowe.

7. Warunki bytowe

Izba znajduje się na parterze budynku. W skład pomieszczeń wchodzi: 3 pokoje dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, toaleta, prysznic, magazyn do

przechowywania czystej bielizny pościelowej oraz magazyn do przechowywania rzeczy przekazanych do depozytu i brudnej bielizny pościelowej.

Pokoje dla osób zatrzymanych są pomieszczeniami dwuosobowymi. Wyposażone są w podesty, stół i taborety pozbawione ostrych krawędzi. W każdym pokoju zamontowano instalację przyzywową, której działanie zostało pozytywnie zweryfikowane przez wizytujących.

Warunki panujące w pokojach dla osób zatrzymanych należy określić jako dobre. Zatrzymani mają zapewnioną właściwą temperaturę oraz wentylację, a także oświetlenie odpowiednie do czytania i pisania. W pomieszczeniach brakuje jednak oświetlenia nocnego. Z rozmów z personelem PdOZ wynika, że całą noc w pokojach dla osób zatrzymanych świeci się światło, co w ocenie wizytujących może przeszkadzać w odpoczynku nocnym. Przedstawiciele KMP zalecają zatem wyposażenie jednostki w oświetlenie nocne.

W PdOZ jako osobne pomieszczenia wyodrębniono toaletę dla zatrzymanych oraz kabinę prysznicową. W toalecie znajduje się także umywalka z ciepłą i zimną wodą oraz automat na mydło w płynie. Przedstawiciele KMP stwierdzili brak papieru toaletowego, mydła oraz papierowych ręczników.

Drzwi do toalety i kabiny prysznicowej wyposażone są w matowe szyby z tworzywa sztucznego. Ponadto zarówno toaleta, jak i kabina prysznicowa nie były wyposażone w zasłonę okienną lub parawan zapewniający intymność osobie korzystającej z pomieszczenia. Przedstawiciele KMP zalecają wyeliminowanie wskazanych wyżej nieprawidłowości.

W magazynie do przechowywania czystej bielizny pościelowej znajdowały się mocno wyeksploatowane, popękane materace. Ponadto jednostka nie posiadała zastępczego obuwia, biustonoszy oraz środków higienicznych na kobiety. Stan pozostałego asortymentu (prześcieradeł, koców, poduszek i odzieży) nie budził zastrzeżeń wizytujących.

Przedstawiciele KMP zalecają wymianę wyeksploatowanych materacy znajdujących się w magazynie do przechowywania czystej bielizny pościelowej.

Brudna bielizna i odzież przechowywana jest w odrębnym magazynie. Przechowywane są w nim również rzeczy osobiste chorych zakaźnie, w specjalnie do tego wyznaczonym plastikowym pojemniku, umiejscowionym w bocznej części magazynu. Nie mają zatem kontaktu z odzieżą osób zdrowych.

Posiłki dla zatrzymanych są przygotowywane przez podmiot zewnętrzny i dostarczane w formie cateringu do PdOZ w jednorazowych pojemnikach. Ponadto osadzeni, którzy chcą ugasić pragnienie, mogą otrzymać wodę mineralną.

Izba została wyposażona w monitoring. Kamery umieszczone są w pokojach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, na korytarzu oraz w pokoju przejściowym. Podgląd obrazu jest dostępny w pokoju dyżurnego PdOZ. Wizytujących poinformowano, że nagrania z monitoringu przechowywane są zgodnie z rozporządzeniem przez okres 30 dni.

8. Sytuacja osób niepełnosprawnych

Pomieszczenia w PdOZ nie są przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową i o obniżonej sprawności fizycznej (np. starszych). W związku z powyższym należy wskazać, że zgodnie z przyjętą w dniu 1 sierpnia 1997 r. przez Sejm RP *Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych* (M. P. z 1997 r. Nr 50, poz. 475) osoby niepełnosprawne mają prawo życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych. Ponadto w dniu 6 września 2012 r. Polska ratyfikowała przyjętą w dniu 13 grudnia 2006 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych *Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169) zobowiązującą do umożliwienia osobom niepełnosprawnym niezależnego życia i pełnego udziału we wszystkich jego sferach. Oba wymienione dokumenty mają zastosowanie również w odniesieniu do osób pozbawionych wolności oraz środowiska stworzonego w miejscu ich osadzenia. Wobec powyższego wszelkie instytucje państwowe, winny podejmować działania ukierunkowane na urzeczywistnienie praw osób z niepełnosprawnością.

Warto wskazać, iż Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu w wyroku z dnia 10 lipca 2001 r. w sprawie *Price przeciwko Wielkiej Brytanii* (skarga numer 33394/96) stwierdził naruszenie art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności przez osadzenie, poruszającej się na wózku inwalidzkim kobiety, w celi policyjnej zupełnie niedostosowanej do jej potrzeb. Z uwagi na warunki panujące w miejscu osadzenia, skarżąca cierpiała z powodu panującego zimna, zmuszona była spać w wózku inwalidzkim, nie mogła skorzystać ze zbyt wysoko zainstalowanej toalety, a wykonanie innych czynności higienicznych wymagało od niej bardzo dużego wysiłku. Zatrzymana miała również problemy z wezwaniem pomocy z uwagi na znajdujący się poza jej zasięgiem włącznik instalacji przywoławczej.

W związku z możliwością umieszczenia osób niepełnosprawnych w PdOZ, przedstawiciele KMP zalecają modernizację PdOZ w tym zakresie podczas najbliższego planowanego remontu komendy.

9. Zalecenia

Na podstawie art. 19 *Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają:

I. Komendantowi Powiatowemu Policji w Śremie:

1. zorganizowanie badań przez lekarza przed umieszczeniem w PdOZ wszystkich zatrzymanych;
2. zwiększenie do co najmniej dwóch, liczby funkcjonariuszy Policji pełniących służbę w PdOZ, w przypadku gdy w izbie przebywa więcej niż jeden zatrzymany;
3. wyeliminowanie praktyki polegającej na stosowaniu co do zasady obecności funkcjonariusza Policji podczas udzielania świadczeń medycznych osobom zatrzymanym;
4. wyeliminowanie praktyki polegającej na pozostawieniu zatrzymanego w pomieszczeniu bez obuwia;
5. każdorazowe wydawanie zatrzymanym przedmiotów wskazanych w § 9 ust. 6 Regulaminu;
6. wyposażenie PdOZ w oświetlenie nocne;
7. wyposażenie izby w bieliznę zastępczą, artykuły higieniczne dla kobiet i obuwie zastępcze;
8. wymianę wyeksploatowanych materacy znajdujących się w magazynie do przechowywania czystej bielizny pościelowej;
9. wyposażenie pokoju przejściowego w parawan lub inny element, który umożliwi dokonanie badania lekarskiego lub sprawdzenia szczegółowego bez nadzoru monitoringu;
10. zamontowanie na drzwiach wejściowych do toalety zasłony okiennej zapewniającej zatrzymanemu prawo do intymności;
11. zamontowanie na drzwiach wejściowych do łazienki zasłony lub postawienie parawanu, zapewniającego zatrzymanemu prawo do intymności w trakcie kąpieli;
12. wyegzekwowanie systematycznego uzupełniania toalety dla osób zatrzymanych w mydło, papier toaletowy i ręczniki papierowe;
13. stworzenie i udostępnienie zatrzymanym spisu adwokatów i radców prawnych wykonujących zawód w danym okręgu;

14. każdorazowe odnotowywanie w protokole zatrzymania cudzoziemców informacji wskazanych w pkt. 5 Raportu, zaś w przypadku cudzoziemców nieposługujących się językiem polskim lub gdy istnieją obawy w zakresie stopnia komunikacji w tym języku - bezwzględne przestrzeganie obowiązku korzystania z pomocy tłumacza;
15. dostosowanie pomieszczeń PdOZ do potrzeb osób z niepełnosprawnością w ramach najbliższego planowanego remontu komendy;
16. wyjaśnienie sprawy opisanej w pkt. 4 Raportu dot. zastosowania środków przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek zakładanych na ręce, wobec zatrzymanych (dane osobowe usunięto).

II. Wielkopolskiemu Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w Poznaniu:

Zapewnienie Komendantowi Powiatowemu Policji w Śremie środków finansowych na realizację zaleceń nr 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13 i 15.